

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – Vapaaehtoista paluuta ja uudelleenkotouttamista koskeva EU:n strategia”

(COM(2021) 120 final)

(2021/C 517/13)

Esittelijä: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 31.5.2021
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	7.9.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	22.9.2021
Täysistunnon nro	563
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	219/1/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Vapaaehtoista paluuta ja kestäväää uudelleenkotouttamista koskevan strategian tarkoituksena on ottaa käyttöön yhteinen lähestymistapa, joka kattaa avustetun vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen järjestelmien suunnittelun, kehittämisen ja täytäntöönpanon jäsenvaltioissa. Siinä määritetään yhteisiä tavoitteita ja parannetaan kansallisten ohjelmien keskinäistä ja niiden ja Euroopan unionin ohjelmien välistä johdonmukaisuutta. Strategialla pyritään myös edistämään ja luomaan yhteisiä välineitä ja parantamaan jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä näillä aloilla.

1.2 Vapaaehtoista paluuta ja uudelleenkotouttamista koskevien välineiden ja lähestymistapojen tähänastinen laaja kirjo on merkinnyt kokoelmaa erilaisia aloitteita, ohjelmia ja hankkeita, joilla ei usein ole yhteistä viitekehystä. Tämä on vaikeuttanut niiden arviointia mutta myös tehokasta täytäntöönpanoa. Strategian tavoitteena on edistää näiden viitekehysten yhteensovittamista ja tiivistää EU-maiden yhteistyötä avustetun vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen ohjelmien kehittämisessä.

1.3 ETSK suhtautuu myönteisesti strategiaan hallinnointivälineenä, jonka avulla pyritään parantamaan koordinoitua jäsenvaltioiden yhteisiä tavoitteita muuttoliikkeen hallinnassa. ETSK kannattaa komission pyrkimystä edistää välineiden tarkistamista ja yhdenmukaistamista sekä parantaa tietojenkeruuta ja asianomaisille henkilöille suunnattuja neuvontamekanismeja, jotta voidaan muun muassa vähentää lähestymistapojen hajanaisuutta, alentaa paluun kustannuksia ja lisätä näiden ohjelmien määrärahoja.

1.4 Kuten aiemminkin on todettu, ETSK pitää kuitenkin valitettavana, että laillisen maahantulon kanavien edistämistä koskevia toimenpiteitä, jotka koskevat useimpia Euroopan unionissa oleskelevia ulkomaalaisia, ei kehitetä yhtä nopeasti ja laajasti kuin ehdotuksia, joilla pyritään ratkaisemaan sääntöjenvastaisuuksiin liittyviä kysymyksiä. Liikkuvuuteen sovellettava kokonaisvaltainen lähestymistapa on olennaisen tärkeä, jotta voidaan tarjota vaihtoehtoja, joiden kirjo on rajavalvontaa ja palautuksia laajempi.

1.5 ETSK korostaa, että useimmiten paluu ei suju ongelmitta alkuperämaiden puutteellisen osallistumisen ja myös sääntöjenvastaisesti maassa oleskelevien henkilöiden vastahakoisen osallistumisen vuoksi. Siksi komitea – vaikka se kannattaakin komission ponnisteluja – joutuu esittämään epäilynsä eräiden esitettyjen ehdotusten, kuten palauttamisen tukijärjestelyn, tehokkuudesta.

1.6 ETSK on myös huolissaan Frontexin tulevasta roolista erityisesti Euroopan parlamentin julkaistua selvityksen oikeuksien loukkaamisesta kyseisessä EU:n virastossa⁽¹⁾. ETSK:n mielestä on olennaisen tärkeää vaatia, että otetaan käyttöön joustavat ja tehokkaat mekanismit Frontexin vastuuvollisuuden valvomiseksi ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen varmistamiseksi sen toiminnassa.

1.7 ETSK kannattaa kaikkien osapuolten välisen koordinoinnin parantamista sekä suunniteltuja parannuksia jäsenvaltioiden välisen solidaarisuuden ja kolmansien maiden kanssa tehtävän yhteistyön lujittamiseksi. Myös pyrkimykset parantaa paluuneuvontaa ja palveluihin ohjaamista sekä lisätä kansalaisyhteiskunnan osallistumista paluutoimintaan ja erityisesti kestävään uudelleenkotouttamiseen ovat tervetulleita. Komitea kannattaa niin ikään ponnisteluja resurssien saatavuuden ja tietojenkeruun parantamiseksi ja hyvien käytänteiden vaihdon kehittämiseksi näillä aloilla.

1.8 ETSK on huolissaan mainitusta tavoitteesta lisätä nopeita vapaaehtoisia paluita ulkorajoilta, sillä se voi merkitä tinkimistä takeista. Erityisen huolestuttavaa on se, että tästä voi tulla kiertoilmaus karkotuksille tai taloudellisen hyvityksen maksamiselle palautettavia henkilöitä vastaanottaville maille, ilman että otetaan riittävästi huomioon näiden henkilöiden toiveita tai – mikä vieläkin huolestuttavampaa – oikeuksia. ETSK varoittaa lisäksi, että on epäjohtonmukaista tarjota kannustimia ohjelmissa, jotka perustuvat sääntöjenvastaisesti maassa oleskelevien henkilöiden olemassaoloon, sillä tämä voi vähentää alkuperämaiden halukkuutta toteuttaa toimia muuttovirtojen hillitsemiseksi.

1.9 ETSK katsookin edelleen, että Euroopan unionin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan strategisena heikkoutena on keskittyminen lähes yksinomaan sääntöjenvastaisuuksien torjumiseen niin rajoilla kuin vapaaehtoisen paluun ja pakollisen palauttamisen kautta. Komitea kehottaakin jälleen komissiota tarkistamaan viitekehystä ja toteuttamaan tehokkaita toimia sellaisen kokonaisvaltaisen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan luomiseksi, jolla edistetään hallittua, sääntöjenmukaista ja turvallista muuttoliikettä.

2. Taustaa

2.1 Vapaaehtoisen paluun helpottaminen on ollut Euroopan unionin muuttoliikepolitiikan strateginen tavoite vuonna 2018 annetusta palauttamisdirektiivistä alkaen, ja se vahvistetaan myös uudessa muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa.

2.2 Vapaaehtoisella paluulla tarkoitetaan välinettä, jonka avulla EU:n alueella laittomasti oleskelevat maahanmuuttajat palaavat takaisin alkuperämaihinsa. Väline perustuu muuttajien vapaaehtoiseen päätökseen, ja sillä helpotetaan takaisinottoa lähtömaahan ja mahdollistetaan parempi uudelleenkotoutuminen vastaanottavaan yhteiskuntaan kuin pakkoteitse tapahtuvissa palautusmenettelyissä. Vuonna 2019 määrättiin palaamaan 491 195 laittomasti oleskelevaa kolmannen maan kansalaista, joista 142 320 tosiasiallisesti palasi kolmanteen maahan.

2.3 Strategian tarkoituksena on ottaa käyttöön yhteinen lähestymistapa, joka kattaa avustetun vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen järjestelmien suunnittelun, kehittämisen ja täytäntöönpanon jäsenvaltioissa. Siinä määritetään yhteisiä tavoitteita ja parannetaan kansallisten ohjelmien keskinäistä ja niiden ja Euroopan unionin ohjelmien välistä johdonmukaisuutta. Strategialla pyritään myös edistämään ja luomaan yhteisiä välineitä ja parantamaan jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä näillä aloilla.

2.4 Paluussa ja uudelleenkotouttamisessa avustamisen tarkoituksena on auttaa sääntöjenvastaisesti tulleita muuttajia palaamaan vapaaehtoisesti ja aloittamaan itsenäisen elämän alkuperämaassaan, mikä vähentää laittoman takaisinmuuton riskiä. Paluussa avustaminen voi kattaa esimerkiksi neuvonnan ennen lähtöä, psykososiaalisen tuen, avun matkan järjestämisessä, avun välittömiin lääketieteellisiin tarpeisiin vastaamisessa ja taloudellisen tuen, jolla helpotetaan paluuta ja uuden elämän aloittamista saapumisen jälkeen. Uudelleenkotouttamistuen tarkoituksena on auttaa henkilöä kotiutumaan onnistuneesti yhteiskuntaan, ja se voi kattaa avustamisen ja neuvonnan heti saapumisen jälkeen, tuen tulonhankintakeinojen löytämisessä tai perustamisessa sekä toiminnan paikallisyhteisöjen kanssa.

2.5 EU rahoittaa suoraan tai jäsenvaltioiden ohjelmien kautta merkittävän määrän toimia, jotka liittyvät vapaaehtoiseen paluuseen ja uudelleenkotouttamiseen. Vuosina 2014–2018 rahoitettiin lähes 60:tä vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen ohjelmaa turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) kautta, ja vastaavia aloitteita on

⁽¹⁾ Ks. *Report on the fact-finding investigation on Frontex concerning alleged fundamental rights violations*, kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE), 14. heinäkuuta 2021, https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/238156/14072021%20Final%20Report%20FSWG_en.pdf

myös rahoitettu Euroopan kehitysrahaston ja muun muassa kehitys yhteistyön rahoitusvälineen ja liittymistä valmistelevan tukivälineen kautta. Toisaalta monilla jäsenvaltioilla on omia vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen ohjelmia.

2.6 Välineiden laaja kirjo on merkinnyt kokoelmaa erilaisia aloitteita, ohjelmia ja hankkeita, joilla ei usein ole yhteistä viitekehystä. Tämä on vaikeuttanut niiden arviointia mutta myös tehokasta täytäntöönpanoa. Strategian tavoitteena on edistää näiden viitekehysten yhteensovittamista ja tiivistää EU-maiden yhteistyötä avustetun vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen ohjelmien kehittämisessä.

2.7 Komission esittämässä strategiassa mainitaan seuraavat tavoitteet: 1) parantaa vapaaehtoisen paluun hyväksyntää maahanmuuttajien keskuudessa ja kasvattaa vapaaehtoisesti palaavien osuutta kaikista palaajista, 2) luoda jäsenvaltioiden välille uusi yhteistyön ja solidaarisuuden kanava, jolla edistetään palauttamisen tukijärjestelyä, 3) parantaa yksilöllisen ja yhteisöllisen avun tehokkuutta ja vähentää näin puutteita ja päällekkäisyyksiä sekä lisätä synergiaa muiden avunantajien ja kolmansien maiden kanssa myös suojelemalla paremmin haavoittuvassa asemassa olevia muuttajia, 4) muokata kestäviä paluu- ja uudelleenkotouttamistoimia niin, että otetaan huomioon yksilön tarpeet ja vastataan niihin, 5) edistää paluun pysyvyyttä ja vähentää sääntöjenvastaista takaisinmuuttoa myös vastaanottaville yhteisöille annettavalla tuella, 6) parantaa uudelleenkotouttamistoimien kestävyttä yksilön ja yhteisön tasolla ja edistää myös niiden avulla kolmansien maiden kehityssuunnitelmia muun muassa luomalla niistä yhteyksiä muihin kehittämistoimintoihin, joita rahoitetaan jäsenvaltioiden tai EU:n tasolla, 7) parantaa kolmansien maiden valmiuksia ja osallistumista palautus-, takaisinotto- ja uudelleenkotouttamisprosesseihin ja 8) liittyy edelliset tavoitteet osaksi lähestymistapaa, joka perustuu oikeuksiin ja jossa tärkeimmällä sijalla ovat muuttajat.

2.8 Vapaaehtoinen paluu tarjoaa palautettavalle henkilölle todellisia mahdollisuuksia ja ottaa huomioon tämän tarpeet, odotukset ja paluunjälkeiset tulevaisuudennäkymät. Lisäksi paluumaat voivat osallistua siihen kolmansien maiden kanssa tehtävän yhteistyön puitteissa. Uudelleenkotouttaminen on puolestaan paluuhelmien tehokkuuden ja uskottavuuden edellytys: sitä varten on kehitettävä välineitä, joilla muuttajia autetaan selviytymään sosioekonomisista ja psykososiaalisista vaikeuksista, joita he kohtaavat palatessaan yhteisönsä, ja tehdään paluusta pysyvämpi. Uudelleenkotouttaminen on suunniteltava yhdessä kansallisten ja paikallisten viranomaisten, vastaanottavien paikallisyhteisöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa, jotta palautettavalle henkilölle ja tämän paikallisyhteisölle voidaan tarjota konkreettisia tulevaisuudennäkymiä.

2.9 Strategiassa ehdotetaan käytännön toimintamalleja sidosryhmien auttamiseksi täytäntöönpanovaiheessa, jotta mainitut tavoitteet voidaan saavuttaa, sekä erilaisia välineitä tietoteknisistä ratkaisuista puuttuvien tietojen hankkimiseksi ja tietojenhallinnan helpottamiseksi aina ohjaukseen, jossa keskitytään hankkeiden hallinnointiin, kehitysohjelmien suunnitteluun ja valmiuksien luomiseen.

2.10 Strategia on laadittu avoimessa osallistumisprosessissa, jossa on ollut mukana useita keskeisiä toimijoita sekä vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen ohjelmista vastaavia kansallisia viranomaisia, paluuhankkeisiin osallistuvia tahoja, palveluverkkoja jne.

3. Huomioita vapaaehtoista paluuta ja uudelleenkotouttamista koskevan EU:n strategian esittämisestä

3.1 ETSK suhtautuu myönteisesti vapaaehtoista paluuta ja uudelleenkotouttamista koskevaan EU:n strategiaan hallinnointivälineenä, jonka avulla pyritään parantamaan koordinoitua ja jäsenvaltioiden yhteisiä tavoitteita muuttoliikkeen hallinnassa.

3.2 ETSK katsoo, että komission tiedonannossaan mainitsemat tarkistukset vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen välineeseen tuovat kaivattuja parannuksia. Lähestymistapojen yhdenmukaistaminen, paluun kustannusten alentaminen, tietojenkeruun parantaminen, palaajien neuvontajärjestelmän parantaminen, osapuolten välisen koordinoinnin parantaminen, vapaaehtoista paluuta ja uudelleenkotouttamista koskevien hankkeiden kestävyys tukeminen ja näiden ohjelmien määrärahojen lisääminen ovat asioita, joita ETSK pitää tarpeellisina välineiden tehostamiseksi. Lisäksi on välttämätöntä parantaa tietojenkeruuta ja hyvien käytänteiden kartoittamista saatujen kokemusten jakamiseksi.

3.3 Kuten aiemminkin on todettu (SOC/649⁽²⁾), ETSK pitää kuitenkin valitettavana, että laillisen maahantulon kanavien edistämistä koskevia toimenpiteitä, jotka koskevat useimpia Euroopan unionissa oleskelevia ulkomaalaisia, ei kehitetä yhtä nopeasti ja laajasti kuin ehdotuksia, joilla pyritään ratkaisemaan sääntöjenvastaisuuksiin liittyviä kysymyksiä. Komitea muistuttaa, että liikkuvuuteen sovellettava kokonaisvaltainen lähestymistapa on olennaisen tärkeä, jotta voidaan tarjota vaihtoehtoja, joiden kirjo on rajavalvontaa ja palautuksia laajempi.

⁽²⁾ EUVL C 123, 9.4.2021, s. 15.

3.4 ETSK on tietoinen vaikeuksista, joita useimmilla EU-mailla on palautusten toteutumisen varmistamisessa, sekä komission halukkuudesta siirtyä kohti yhteistä ja tehokasta eurooppalaista palauttamisjärjestelmää. ETSK muistuttaa kuitenkin, että useimmiten paluu ei suju ongelmitta alkuperämaiden puutteellisen osallistumisen ja myös sääntöjenvastaisesti maassa oleskelevien henkilöiden vastahakoisen osallistumisen vuoksi. Vapaaehtoista paluuta, jolla vältetään pakkoon perustuva maastapoistaminen, ei voida pitää ehdoitta tapahtuvana valintana.

3.5 ETSK ilmaisee jälleen epäilynsä palauttamisen tukijärjestelystä, sillä jäsenvaltioiden osallistumiselle tähän mekanismiin ei ole selkeitä kannustimia, vaan se perustuu edelleen vapaaehtoiseen yhteisvastuullisuuteen.

3.6 ETSK antaa tunnustusta komission toimille paluun alalla niin kansallisten ohjelmien seurannan kuin EU:n rahoittamien aloitteidenkin suhteen. Tässä yhteydessä on syytä mainita eurooppalainen palautus- ja uudelleenkotouttamisverkosto, joka helpottaa muuttoliikkeen alalla toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä. Komissio suunnittelee, että Frontex ottaa vuodesta 2022 alkaen hoitaakseen verkoston toiminnan. Tämä huolestuttaa ETSK:ta suuresti, kun otetaan huomioon Euroopan parlamentin työryhmän selvitys oikeuksien loukkaamisesta kyseisessä EU-virastossa. ETSK:n mielestä tämän suunnitelman toteuttamiseksi on välttämätöntä, että luodaan joustavat ja tehokkaat mekanismit Frontexin vastuuvälillisyyden valvomiseksi ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen varmistamiseksi sen toiminnassa⁽³⁾. Tätä seikkaa on ehdottomasti korostettava, sillä ihmisoikeuksien suojeleminen on keskeisen tärkeää kaikessa Euroopan unionin toiminnassa, myös muuttoliikepolitiikassa sekä paluu- ja uudelleenkotouttamisprosesseissa, ja Frontexin roolia on voitava valvoa (ja tarvittaessa korjata) reaaliaikaisesti.

3.7 Paluu- ja uudelleenkotouttamisohjelmissä on mukana hyvin monenlaisia toimijoita, palvelun- ja koulutuksentarjoajia, tietojenvaihtojärjestelyjä ja resursseja niin lähtö- kuin saapumismaissakin. Tämä dynamiikka perustuu siihen, että Euroopan alueella oleskelee ihmisiä laittomasti. On huolestuttavaa ajatella, että voi syntyä liiketoimintaa, jonka kannattavuus perustuu nimenomaan näiden sääntöjenvastaisissa tilanteissa olevien henkilöiden olemassaoloon. Tämä voisi puolestaan yllyttää hyödyntämään tätä maahanmuuttokanavaa, johon sisältyy (vapaaehtoisen tai pakkoteitse tapahtuvan) paluun mahdollisuus.

4. Muita huomioita strategian lähestymistavasta

4.1 ETSK katsoo edelleen, että Euroopan unionin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan strategisena heikkoutena on keskittyminen lähes yksinomaan sääntöjenvastaisuuksien torjumiseen niin rajoilla kuin vapaaehtoisen paluun ja pakkoteitse tapahtuvan palauttamisenkin kautta. Sääntöjenvastaiten tilanteiden ehkäiseminen edellyttää, että otetaan käyttöön maahantulomekanismeja, jotka ovat sääntöjenmukaisia, joustavia, turvallisia ja tehokkaita ja joilla lisäksi rajoitetaan mahdollisuuksia luoda sääntöjenvastaisuuksiin perustuvaa taloudellista hyväksikäyttöä.

4.2 ETSK on huolissaan mainitusta tavoitteesta lisätä nopeita vapaaehtoisia paluita ulkorajoilta, sillä se voi merkitä tinkimistä takeista. Jos vapaaehtoisen paluun prosessilla tarkoitetaan tarkkaan mietittyä päätöstä (jonka asianomainen henkilö on tehnyt), johon sisältyy uudelleenkotouttamistoimia (joissa on mukana kummankin maan viranomaisia), ei ole ymmärrettävää, miten tällaisen mallin voisi valita rajalla. Vapaaehtoisen paluun voidaan tällöin katsoa olevan kiertoilmaus karkotuksille tai taloudellisen hyvityksen maksamiselle palautettavien henkilöitä vastaanottaville maille, ilman että otetaan riittävästi huomioon näiden henkilöiden toiveita tai – mikä vieläkin huolestuttavampaa – oikeuksia.

4.3 Tehokas koordinaatio kaikkien sidosryhmien välillä: ETSK kannattaa luonnollisesti julkiseen politiikkaan osallistuvien tahojen välisen koordinoinnin parantamista. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että niiden toimijoiden ja sidosryhmien joukko laajenee, jotka näkevät vapaaehtoisessa paluussa liiketoimintamahdollisuuden eivätkä ota asianmukaisesti huomioon palautettavien henkilöiden tarpeita.

4.4 Solidaarisuuden ja yhteistyön lisääminen: Palauttamis- ja uudelleenkotouttamistoimet olisi toteutettava jäsenvaltioiden välisen yhteistyön ja solidaarisuuden puitteissa. Tätä varten on vahvistettava koordinaativälineitä paitsi taloudellisen panoksen muodossa myös hyödyntämällä tietämystä, sitoutumista ja saatuja kokemuksia. Lisäksi kaikkien toimien olisi perustuttava niiden kolmansien maiden kunnioittamiseen, missä näitä aloitteita toteutetaan, ja kumppanuuteen niiden kanssa, niin että edistetään paitsi institutionaalista osallistumista myös kansalaisyhteiskunnan yhteistyötä ja panosta.

⁽³⁾ Ks. tätä koskevat suositukset asiakirjassa *Report on the fact-finding investigation on Frontex concerning alleged fundamental rights violations*, kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE), 14. heinäkuuta 2021, https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/238156/14072021%20Final%20Report%20FSWG_en.pdf

4.5 Kolmansista maista ja niiden välillä tapahtuvan muuttajien vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen tukeminen: ETSK katsoo, että panostaminen kolmansien maiden kanssa tehtävään yhteistyöhön on keskeisen tärkeää muuttoliikkeen hallinnan kannalta. Keskittyminen tässä yhteistyössä välineisiin, joiden resurssien saatavuus on kytköksissä sääntöjenvastaisuuteen, ei vaikuta tarkoituksenmukaisimmalta keinolta ehkäistä sääntöjenvastaisuuksia.

4.6 Tuloksellinen paluuneuvonta ja palveluihin ohjaaminen: Muuttajille suunnatun tiedotuksen parantaminen kaikissa prosessin vaiheissa on keskeisen tärkeää, sillä jokaisen oikeudet ovat luovuttamattomia ja ne on taattava jopa maastakarkotusmenettelyssä. Juuri tästä syystä ja koska toimiviin vapaaehtoisen paluun ohjelmiin osallistuu monia eri toimijoita (alkuperä- ja kohdemaassa, muuttajayhteisöissä jne.), niitä ei voida rakentaa pikavälineiksi, joilla ei ole selkeää yhteyttä uudelleenkotouttamishankkeisiin.

4.7 Tuen laadun varmistaminen: ETSK on luonnollisesti samaa mieltä myös siitä, että on tärkeää tukea vapaaehtoista paluuta monenlaisilla palveluilla ja toimilla, jotka ulottuvat neuvonnasta, lääketieteellisestä ja psykologisesta tuesta taloudelliseen, oikeudelliseen ja logistiseen apuun matkan järjestämisessä. Siksi on jälleen syytä korostaa, ettei vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen ohjelmia voida pitää laajasti sovellettavina ja yleispätevinä välineinä: esimerkiksi perheiden vapaaehtoinen paluu edellyttää erityisen huomion kiinnittämistä alaikäisiin toisin kuin muissa paluutilanteissa. Frontexin rooli joidenkin näiden palvelujen tarjoamisessa ja arvioimisessa herättää tällä hetkellä huolta.

4.8 Uudelleenkotouttamistuen kestävyys ja kumppanimaiden omavastuullisuuden edistäminen: Tämä on ratkaisevan tärkeä asia paitsi palaavien henkilöiden tulevaisuuden myös laittoman takaisinmuuton estämistä koskevan tavoitteen kannalta. ETSK varoittaa jälleen, että on epäjohtonmukaista tarjota kannustimia ohjelmissa, jotka perustuvat sääntöjenvastaisesti maassa oleskelevien henkilöiden olemassaoloon, sillä tämä voi vähentää alkuperämaiden halukkuutta toteuttaa toimia näiden muuttovirtojen hillitsemiseksi. Lisäksi vapaaehtoisen paluun kaltaisen politiikan tehokkuuden perustuminen täysin olosuhteisiin, jotka riippuvat kolmansien maiden tahdosta, voi heikentää ratkaisevalla tavalla Euroopan muuttoliikepolitiikan uskottavuutta ja johdonmukaisuutta.

4.9 Vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen rahoitus: On selvää, että EU on keskeinen toimija vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen ohjelmien eri osa-alueiden rahoittamisessa. On olennaisen tärkeää, että kolmansien maiden kanssa tehtävässä yhteistyössä kaikilla osa-alueilla otetaan huomioon kyseisten kolmansien maiden suhtautuminen kansainväliseen julkisoikeuteen sekä ihmisoikeuksien ja yksilön perusvapauksien suojeluun. Kaikelle yhteistyölle kolmansien maiden kanssa, kun kyse on ihmisoikeuksiin liittyvistä asioista, on saatava Euroopan parlamentin hyväksyntä. Paluuseen liittyvän yhteistyön ottaminen Euroopan unionin ulkoisen toiminnan ja naapuruuspolitiikan ennakoedellytykseksi on itse asiassa voimakkaampi kannustin sääntöjenvastaisuuksiin kuin mekanismi niiden vähentämiseksi.

Bryssel 22. syyskuuta 2021.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG